

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки
Івано – Франківської обласної державної адміністрації
Вище професійне училище №7 м. Калуша

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВПУ №7 м. Калуша
Володимир МЕЛЬНИК

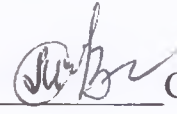
РОБОЧА ПРОГРАМА

Навчальної дисципліни «Основи правознавства»

Спеціальність G 13 «Харчові технології»

Галузь знань G «Інженерія, виробництво та будівництво»

Освітньо-професійна програма «Виробництво харчової продукції»

Викладач Світлана МАЗУР

Розглянуто та схвалено
на засіданні циклової комісії
Протокол № 1 від «26.08.2025р.

Голова ЦК Світлана КОГУТ

Калуш

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни.....	3
2. Мета, завдання навчальної дисципліни, компетентності.....	3
3. Очікувані результати навчання.....	5
4. Програма навчальної дисципліни.....	5
5. Структура навчальної дисципліни.....	7
6. Зміст навчальної дисципліни.....	7
6.1. Теми лекційних занять.....	9
6.2. Теми практичних робіт.....	11
6.3. Теми семінарських занять.....	12
6.4. Теми самостійних робіт.....	12
6.5. Теми індивідуальних занять.....	13
6.6. Теми питань до заліку.....	13
7. Критерії оцінювання результатів навчання (з урахуванням специфіки навчальної дисципліни).....	15
8. Список рекомендованих джерел (література та інформаційні ресурси).....	16

1. Опис навчальної дисципліни.

Найменування показників	Галузь знань, освітньо- професійна програма, освітньо- професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма здобуття освіти
Кількість кредитів – 2	Галузь знань: G «Інженерія, виробництво та будівництво»	Обов’язкова
Модулів – 1	Спеціальність: G13 Харчові технології Освітньо- професійна програма: Виробництво харчової продукції	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 60		1-й
		Семестр:
		1-й
Тижневих годин для денної форми здобуття освіти: аудиторних – 3 самостійної роботи – 2	Освітньо- професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Лекції: 28 год.
		Практичні, 8 год.
		Семінарські: 4 год.
		Лабораторні: 0 год.
		Самостійна робота: 20 год.
		Вид контролю: залік

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної форми здобуття освіти – 60/20.

2. Мета, завдання навчальної дисципліни, компетентності.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи правознавства» є: формування у сучасного студента високого рівня юридичної обізнаності, правосвідомості та активної суспільної позиції, яка базується на ретельному знанні нормативних актів та правових механізмів захисту інтересів людини у державі; засвоєння студентами основних теоретичних положень і понять національного права України, розуміння ними Конституції та чинного

законодавства України, закономірностей побудови правової держави; вміння тлумачити і правильно застосовувати нормативно-правові акти у практичній діяльності, вірно оцінювати юридичні факти, вільно орієнтуватися в сучасному правовому полі.

Завданням вивчення дисципліни «Основи правознавства» є: надати студентам систематичні знання з юридичних наук. Засвоєння специфічної фахової термінології, певного правового мінімуму знань з конституційного, адміністративного, кримінального, фінансового, цивільного, трудового, екологічного та земельного права України — неодмінна передумова майбутньої професійної діяльності фахівця в обставинах сучасного економічного життя. Форма підсумкового контролю знань — залік.

Перелік компетентностей студентів, що формуються в результаті засвоєння дисципліни:

ІНТ Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі в харчовій галузі, організовувати та вести технологічні процеси харчових і суміжних виробництв, що вимагають застосування теоретичних основ і практичних навичок, систем управління якістю та безпечністю харчової продукції, нести відповідальність за результати своєї діяльності.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Спеціальні компетентності (СК):

СК8. Здатність дотримуватися вимог законодавства та використовувати нормативно технічну документацію в галузі харчових технологій.

Передумови вивчення навчальної дисципліни

- Дана навчальна дисципліна базується на раніше здобутих результатах навчання таких навчальних дисциплін, як: Економіка
- Історія
- Екологія
- Українська мова (за професійним спрямуванням).

3. Очікувані результати навчання

Результати навчання (РН):

РН7. Застосовувати вимоги законодавства, нормативно-технічну та технологічну документацію в галузі харчових технологій в професійній діяльності.

РН17. Спілкуватися та укладати ділову документацію державною та іноземною мовами, зокрема з професійних питань.

4. Програма навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Основи теорії держави і права.

Тема 1. Вступ. Історичний аспект виникнення держави, її ознаки та функції.

Тема 2. Державний лад: форма правління, територіальний устрій, політичний режим.

Тема 3. Особа, суспільство, держава. Громадянське суспільство.

Тема 4. Семінарська заняття. Особа, суспільство, держава. Громадянське суспільство.

Тема 5. Поняття права та його ознаки. Джерела (форми) права.

Тема 6. Правовідносини.

Тема 7. Поняття і структура правовідносин. Правосвідомість. Структура правової норми. Правопорушення.

Модульний контроль.

Змістовий модуль 2. Публічне право.

Тема 8. Гарантії та механізм захисту прав людини і громадянина.

Тема 9. Семінарське заняття. Підстави набуття та припинення громадянства України.

Тема 10. Особливості організації державної влади та місцевого самоврядування. Вибори. Референдум.

Тема 11. Поняття та джерела конституційного права України. Загальні засади конституційного ладу України.

Тема 12-13. Практичне заняття «Міжнародні гарантії прав дитини»

Тема 14. Адміністративні правопорушення та адміністративні стягнення. Правопорушення у харчовій галузі.

Тема 15. Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність за вчинення злочину.

Тема 16. Кримінальна відповідальність. Види покарань за злочини у сфері харчування.

Тема 17-18. Практичне заняття «Презумпція невинності та забезпечення доведеності вини».

Тема 19. Бюджетна система України.

Тема 20. Фінансове право.

Тема 21. Система оподаткування. Види податків і зборів.

Тема 22. Використання природних ресурсів, його види. Екологічні права і обов'язки громадян.

Тема 23. Основні поняття екологічного права, його особливості та зв'язок з іншими галузями права.

Модульний контроль.

Змістовий модуль 3. Приватне право .

Тема 24. Цивільна правоздатність і дієздатність, рівні дієздатності. Правочини, їх види, умови дійсності.

Тема 25. Семінарське заняття. Право інтелектуальної, творчої власності.

Тема 26. Цивільно-правова відповідальність. Поняття і види цивільних договорів.

Тема 27. Колективні та трудові договори.

Тема 28. Підстави припинення трудового договору.

Тема 29. Трудова дисципліна. Вирішення трудових спорів. Матеріальна відповідальність.

Тема 30. Робочий час і час відпочинку.

Тема 31. Основи соціального забезпечення.

Тема 32-33. Практичне заняття «Трудове право України» (задачі).

Тема 34. Поняття сімейного права України. Сім'я. Сімейний кодекс України.

Тема 35. Семінарське заняття. Шлюб. Права та обов'язки подружжя. Розірвання шлюбу.

Тема 36. Форми та суб'єкти права власності на землю, способи набуття та припинення.

Тема 37-38. Практичне заняття «Сімейне право України».

Тема 39-40. Залік.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	В тому числі					
	Всього	Лекції	Практичні	Семінарські		Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Основи теорії держави і права.						
Разом за модуль 1	7	6	-	1	-	6
Змістовий модуль 2. Публічне право.						
Разом за модуль 2	16	11	4	1	-	6
Змістовий модуль 3 Приватне право.						
Разом за модуль 3	17	11	4	2	-	8
Всього годин	40	28	8	4	-	20

6. Зміст навчальної дисципліни

№ з/п	Зміст заняття	Кількість годин		
		Лекції	Л/П/К	Семінар
	Змістовий модуль 1. Основи теорії держави і права.			
1	Вступ. Історичний аспект виникнення держави, її ознаки та функції.	1		
2	Державний лад: форма правління, територіальний устрій, політичний режим.	1		

3	Особа ,суспільство, держава. Громадянське суспільство.	1		
4	Семінарське заняття. Особа ,суспільство, держава. Громадянське суспільство.			1
5	Поняття права та його ознаки. Джерела (форми) права.	1		
6	Правовідносини.	1		
7	Поняття і структура правовідносин. Правосвідомість. Структура правової норми. Правопорушення. Модульний контроль.	1		
	Кількість лекцій, практичних, семінарів.	6		1
	Змістовий модуль 2. Публічне право.			
8	Гарантії та механізм захисту прав людини і громадянина.	1		
9	Семінарське заняття. Підстави набуття та припинення громадянства України.			1
10	Особливості організації державної влади та місцевого самоврядування. Вибори. Референдум.	1		
11	Поняття та джерела конституційного права України. Загальні засади конституційного ладу України.	1		
12-13	Практична робота. «Міжнародні гарантії прав дитини»		2	
14.	Адміністративні правопорушення та адміністративні стягнення. Правопорушення у харчовій галузі.	1		
15.	Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність за вчинення злочину.	1		
16.	Кримінальна відповідальність. Види покарань за злочини у сфері харчування.	1		
17-18.	Практична робота Кримінальне право України «Презумпція невинності та забезпечення доведеності вини».		2	
19.	Бюджетна система України.	1		
20.	Фінансове право.	1		
21.	Система оподаткування. Види податків і зборів.	1		
22.	Використання природних ресурсів, його види. Екологічні права і обов'язки громадян.	1		
23.	Основні поняття екологічного права, його особливості та зв'язок з іншими галузями права.	1		

	Модульний контроль.			
	Кількість лекцій, практичних, семінарів.	11	4	1
	Змістовий модуль 3. Приватне право			
24.	Цивільна правоздатність і дієздатність, рівні дієздатності. Правочини, їх види, умови дійсності.	1		
25.	Семінарське заняття. Право інтелектуальної, творчої власності.			1
26.	Цивільно-правова відповідальність. Поняття і види цивільних договорів.	1		
27.	Колективні та трудові договори.	1		
28.	Підстави припинення трудового договору.	1		
29.	Трудова дисципліна. Вирішення трудових спорів. Матеріальна відповідальність.	1		
30.	Робочий час і час відпочинку.	1		
31.	Основи соціального забезпечення.	1		
32-33.	Практична робота. Трудове право України (задачі).		2	
34.	Поняття сімейного права України. Сім'я. Сімейний кодекс України.	1		
35.	Семінарське заняття. Шлюб. Права та обов'язки подружжя. Розірвання шлюбу.			1
36.	Форми та суб'єкти права власності на землю, способи набуття та припинення.	1		
37-38.	Практична робота Сімейне право України.			2
39-40.	Залік.	2		
	Кількість лекцій, практичних, семінарів.	9	2	4
	Самостійна робота			
	Загальна кількість за IV курс:	60		

6.1. Теми лекційних занять.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Основи теорії держави і права.	

1	Тема. Вступ. Історичний аспект виникнення держави, її ознаки та функції.	1
2	Тема. Державний лад: форма правління, територіальний устрій, політичний режим.	1
3	Тема. Особа ,суспільство, держава. Громадянське суспільство.	1
4	Тема. Поняття права та його ознаки. Джерела (форми) права.	1
5	Тема. Правовідносини.	1
6	Тема. Поняття і структура правовідносин. Правосвідомість. Структура правової норми. Правопорушення.	1
	Кількість лекцій	6
	Змістовий модуль 2. Публічне право.	
7	Тема. Гарантії та механізм захисту прав людини і громадянина.	1
8	Тема. Особливості організації державної влади та місцевого самоврядування. Вибори. Референдум.	1
9	Тема. Поняття та джерела конституційного права України. Загальні засади конституційного ладу України.	1
10	Тема. Адміністративні правопорушення та адміністративні стягнення. Правопорушення у харчовій галузі.	1
11	Тема. Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність за вчинення злочину.	1
12	Тема. Кримінальна відповідальність. Види покарань за злочини у сфері харчування.	1
13	Тема. Бюджетна система України.	1
14	Тема. Фінансове право.	1

15	Тема. Система оподаткування. Види податків і зборів.	1
16	Тема. Використання природних ресурсів, його види. Екологічні права і обов'язки громадян.	1
17	Тема. Основні поняття екологічного права, його особливості та зв'язок з іншими галузями права.	1
	Кількість лекцій	11
	Змістовий модуль 3. Приватне право	
18	Тема. Цивільна правоздатність і дієздатність, рівні дієздатності. Правочини, їх види, умови дійсності.	1
20	Тема. Цивільно-правова відповідальність. Поняття і види цивільних договорів.	1
21	Тема. Колективні та трудові договори.	1
22	Тема. Підстави припинення трудового договору.	1
23	Тема. Трудова дисципліна. Вирішення трудових спорів. Матеріальна відповідальність.	1
24	Тема. Робочий час і час відпочинку.	1
25	Тема. Основи соціального забезпечення.	1
26	Тема. Поняття сімейного права України. Сім'я. Сімейний кодекс України.	1
27	Тема. Форми та суб'єкти права власності на землю, способи набуття та припинення.	1
28	Залік	2
	Кількість лекцій	11
	Разом:	28

6.2. Теми практичних робіт

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
--------------	-------------------	------------------------

	Змістовий модуль 2. Публічне право.	
1	Практична робота «Міжнародні гарантії прав дитини».	2
1	Практична робота «Презумпція невинності та забезпечення доведеності вини».	2
	Змістовий модуль 3. Приватне право	
1	Практична робота «Трудове право України» (задачі).	2
1	Практична робота «Сімейне право України».	2
	Разом:	8

6.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Основи теорії держави і права.	
1	Семінарське заняття. Особа, суспільство, держава. Громадянське суспільство.	1
	Змістовий модуль 2. Публічне право.	
2	Семінарське заняття. Підстави набуття та припинення громадянства України.	1
	Змістовий модуль 3. Приватне право	
3	Семінарське заняття 4. Право інтелектуальної, творчої власності.	1
4	Семінарське заняття. Шлюб. Права та обов'язки подружжя. Розірвання шлюбу.	
	Разом:	4

6.4. Теми самостійних робіт

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Основи теорії держави і права.	
1	Тема 1. Державний лад	2

2	Тема 2. Особа, суспільство, держава	2
3	Тема 3. Правовідносини	2
	Змістовий модуль 2. Публічне право.	
4	Тема 4. Поняття і структура правовідносин	1
5	Тема 5. Гарантії та механізм захисту прав людини	1
6	Тема 6. Особливості організації державної влади та місцевого самоврядування	1
7	Тема 7. Загальні засади конституційного ладу України	1
8	Тема 8. Адміністративне право.	1
9	Тема 9. Кримінальне право.	1
	Змістовий модуль 3. Приватне право	
10	Тема 10. Цивільне право.	2
11	Тема 11. Поняття і види цивільних договорів. Право власності.	2
12	Тема 12. Трудове право.	2
13	Тема 13. Сімейне право України.	2
	Разом:	

6.5. Теми індивідуальних занять

№ з/п	Назва теми та зміст лабораторних занять	Кількість годин
1.	Не передбачено навчальним планом	

6.6. Теми питань до заліку

1. Поняття держави та її ознаки.
2. Форми державного устрою.
3. Форми державного правління.
4. Поняття і види монархій.

5. Поняття і види республік.
6. Політичні режими.
7. Функції держави.
8. Поняття і ознаки правової держави.
9. Поняття і види соціальних норм.
10. Поняття і ознаки права.
11. Джерела права.
12. Класифікація нормативно-правових актів.
13. Норми права і їх види.
14. Закон і його місце в системі норм права.
15. Правові відносини: поняття, види, структура.
16. Правопорушення: поняття, ознаки, види.
17. Склад правопорушення.
18. Юридична відповідальність: поняття, ознаки, підстави.
19. Принципи юридичної відповідальності.
20. Підстави позбавлення від юридичної відповідальності.
21. Поняття та система конституційного права України.
22. Класифікація конституцій.
23. Загальні засади конституційного ладу України.
24. Принципи правового статусу особи. Особисті права людини і громадянина. Конституційні обов'язки громадян України.
25. Політичні права людини і громадянина.
26. Конституційні економічні, соціальні і культурні права людини і громадянина.
27. Конституційні гарантії додержання прав людини і громадянина.
28. Умови набуття і припинення громадянства України.
29. Правовий статус іноземців в Україні.
30. Поняття виборчої системи та її види.
31. Принципи виборчого права в Україні.
32. Форми народовладдя в Україні.
33. Поняття і структура системи органів державної влади в Україні.
34. Функції Верховної Ради України.
35. Статус народного депутата.
36. Правовий статус Президента України та порядок його обрання.
37. Повноваження Президента України.
38. Конституційний статус та формування складу Кабінету міністрів України.
- Судова система України.
39. Принципи судочинства.
40. Правовий статус суддів.

41. Поняття і основні принципи територіального устрою України.
42. Поняття і складові державної території.
43. Система територіально-адміністративного устрою України.

7. Критерії оцінювання результатів навчання

Початковий рівень:

1 бал – здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що позначаються здобувачем освіти окремими словами чи реченнями.

2 бали – здобувач освіти володіє матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

3 бали – здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

Середній рівень:

4 бали – здобувач освіти володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні.

5 балів – здобувач освіти володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину.

6 балів – здобувач освіти може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити висновки, виправляти допущені помилки.

Достатній рівень:

7 балів – здобувач освіти здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, частково контролювати власні навчальні дії, наводити окремі власні приклади на підтвердження певних тверджень.

8 балів – здобувач освіти вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки і добирати аргументи на підтвердження певних думок під керівництвом викладача.

9 балів – здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, в тому числі і застосовує його на практиці; вільно розв'язує задачі в стандартних

ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

Високий рівень:

10 балів – здобувач освіти виявляє початкові творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, поставлених викладачем.

11 балів – здобувач освіти вільно висловлює власні думки і відчуття, визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності; використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях.

12 балів – здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання.

8. Список використаних джерел (джерела та інформаційні ресурси).

1. Рекомендована базова література:

1. Кравчук К.Г. Опорні конспекти з основ права: Курс лекцій. Навч. посіб. – К.: Атіка, 2005. – 312 с.
2. Логвінова М., Кафарський В. Основи правознавства: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 568 с.
3. Основи правознавства: Навч. посіб. / Під заг. ред. В.П. Пастухова. – К.: Алерта, 2005, 377с.
4. Правознавство: Навчальний посібник / С.В. Дрожжина, О.О. Одінцева, В.О. Кондратьев та ін. ; За ред. С. В. Дрожжиної. – К.: Знання, 2006. – 350 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
5. Правознавство: Навчальний посібник. – К.: «ВД «Професіонал», 2007. – 400 с.
6. Правознавство: Підручник / під ред. С.Б.Гавриша, В.Л.Суткового, Т.М.Філіпенко – К.: "Генеза", 2010
7. Словник законодавчих і нормативних термінів: Термін. словник / Укладачі доктор юрид. наук, проф. Іншин М.І, канд. юрид. наук Шопіна І.М., Якимов Г. О. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова Єдність», 2008. – 487 с.
8. Шпиталенко Г.А., Шпиталенко Р.Б. Основи правознавства: Навч. посібн. / За ред. І.П.Лаврінчук. – К.: Каравела, 2008. – 376 с.

2. Допоміжна література:

1. Бабкіна О. В. Теорія держави і права у схемах і визначеннях: навч. посіб. / О. В. Бабкіна, К. Г. Волинка. – К.: МАУП, 2004. – 144 с.
2. Булгакова І. В. Господарське право України: Навч. посіб. – К.: Прецедент, 2006. – 346 с.
3. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права: Навч. посіб. / Ю.А. Ведерніков, В. С. Грегул. – 4те вид., доп. і переробл. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
4. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 960с 11
5. Гончаренко О.М. Права людини в Україні: навч. посіб. / О.М. Гончаренко. – К.: Знання, 2008. – 207 с.
6. Дмитренко Ю.П. Трудове право України: Підручник / Ю.П.Дмитренко. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 624 с.
7. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – 416с.
8. Кельман М. С. Загальна теорія права (з схемами, кросвордами, тестами): Підруч. / М. С. Кельман; О. Г. Мурашин. – К.: Кондор, 2002. – 353 с.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науковопрактичний коментар / Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2008. – 781 с
10. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Каннон, А.С.К., 2010. – 1104 с.
11. Олійник А. Ю. Теорія держави і права: Навч. посіб. / Олійник А. Ю., Гусарев С. Д., Слюсаренко О. Л. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 176 с.
12. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України: Підручник. – К.: Правова єдність, 2010. – 432 с.
13. Совгиря О.В. Конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. / О.В.Совгиря. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 536 с.
14. Теорія держави і права: Академічний курс: Підруч. / За ред. / О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
15. Тлумачний словник з теорії держави і права / Авт.упоряд. К. Г. Волинка. – К.: Магістр ХХІ сторіччя, 2006. – 112с.
16. Цивільне та сімейне право України: Підруч. / За ред. Харитонова Є. О., Голубєвої Н. Ю. – К.: Правова єдність, 2009. – 968 с.

17. Щербина В.С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. – 4-те вид., перероб. і допов. - К.: Юрінком Інтер, 2009. – 640 с.

18. Ратушняк С. П. Правознавство: Навчальний посібник для 10-11 профільних класів, абітурієнтів, студентів неюридичних спеціальностей. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 696 с.

3. Інформаційні ресурси:

Інтернет-ресурси:

1. Офіційне джерело текстів Законів та нормативних актів України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>

2. Довідниковий посібник для молоді «КОМПАС» Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді» за допомогою практичних вправ за різними сферами життя сприяє формуванню демократичного громадянства та розвитку культури універсальних прав людини
<https://www.coe.int/uk/web/compass>

3. Безоплатна правова допомога . Державна система безкоштовної правової допомоги, включаючи консультації онлайн та телефоном.
https://uristy.ua/ua?utm_source=chatgpt.com

4. Юристи.UA Онлайн-платформа для безкоштовних юридичних консультацій та пошуку юристів. <https://uristy.ua/ua>

5. B2BConsult. Цілодобові юридичні консультації онлайн, як безкоштовні, так і платні. <https://b2bconsult.ua/>

6. Право України Юридичний журнал з актуальними статтями та аналітикою в галузі права. <https://pravoua.com.ua/>

7. Юридична практика (Pravo.ua) Інформаційний портал з юридичними новинами, аналітикою та статтями. <https://pravo.ua/>

8. Мего-Інфо Юридичний портал-бібліотека з правовою літературою для навчання та роботи. <http://mego.info/>